INTEGRACJA SENSORYCZNA
W DIALOGU Z PSYCHOMOTORYKĄ

Jolanta Majewska, Andrzej Majewski,
Anna Parakiewicz, Marzenna Zaorska

INTEGRACJA SENSORYCZNA W DIALOGU Z PSYCHOMOTORYKĄ

TEORIA I PRAKTYKA WSPOMAGANIA ROZWOJU POPRZEZ RUCH

AKAPIT
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE
TORUŃ
2016

Recenzent
dr hab. Zdzisława Janiszewska-Nieścioruk,
prof. Uniwersytetu Zielonogórskiego

Tłumaczenie rozdziałów autorstwa Jolanty i Andrzeja Majewskich
– z języka niemieckiego: *Anna Grysińska*

Redaktor prowadzący
Marta Malinowska-Reich

Redaktor techniczny
Dawid Iwanowski

Korekta
Janina Malinowska

Projekt okładki
studio graficzne RASPBERRY.com.pl

© Copyright by Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT" s.c.
Toruń 2016

Wydanie publikacji zostało dofinansowane przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ISBN 978-83-63955-39-7

Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT" s.c.
87-100 Toruń, ul. H. Piskorskiej 12/23
tel. 56 648 55 53, e-mail: info@weakapit.pl

Oferta wydawnicza oraz sprzedaż internetowa: **www.weakapit.pl**
tel. 601 880 321

Druk: Machina Druku, www.machinadruku.pl

Spis treści

Wstęp ... 9

1. Psychomotoryka i integracja sensoryczna w ujęciu teoretyczno-praktycznym
Jolanta Majewska, Andrzej Majewski ... 13

1.1. **Systemowo-indywidualna analiza zaburzeń rozwoju** ... 13
1.2. **Koncepcja psychomotoryki *empowermentu* – konteksty teorii i praktyki pedagogicznej** ... 15
1.3. **Wybrane sugestie terapeutyczne** ... 32
1.4. **Krytyczna ocena głównych tez terapii integracji sensorycznej** ... 34
1.5. **Podsumowanie** ... 36

2. Terapia rodzinna skoncentrowana na strukturze rodziny i rozwoju dziecka
Jolanta Majewska, Andrzej Majewski ... 39

2.1. **Istota, założenia, ukierunkowanie terapii rodzinnej skoncentrowanej na strukturze rodziny i rozwoju dziecka** ... 39
2.2. **Przypadek Dominika jako przykład działań w zakresie terapii rodzinnej skoncentrowanej na strukturze rodziny i rozwoju dziecka** ... 42
2.2.1. **Diagnoza** ... 42
2.2.2. **Zalecenia terapeutyczne dla dziecka** ... 73
2.2.3. **Terapia w ramach psychomotoryki *empowermentu*** ... 77

3. Co jest normalne? Co stanowi o normalności? Czy istnieje człowiek normalny?
Jolanta Majewska, Andrzej Majewski ... 97

3.1. **Rozważania ogólne** ... 97
3.2. **Czy istnieje człowiek normalny?** ... 98
3.3. **Normalność a metody testowe** ... 104
3.4. **Normalność jako mylący wyznacznik „zdrowego" rozwoju dziecka** ... 110

4. Terapia integracji sensorycznej a psychologia, medycyna i pedagogika
Jolanta Majewska, Andrzej Majewski ... 113

4.1. **Pozytywne aspekty koncepcji integracji sensorycznej** ... 113
4.2. **Terapia integracji sensorycznej i jej roszczenia do wyłączności** ... 114
4.3. **Krytyka z perspektywy neurofizjologiczno-medycznej** ... 116
4.4. **Krytyka pedagogiczna** ... 124
4.5. **Czy rozwój dziecka jest hierarchiczny?** ... 131
4.6. **Podsumowanie argumentów socjo-pedagogicznych** ... 139

5. Podejście systemowo-konstruktywistyczne w procesie wychowania i w terapii ruchowej
Jolanta Majewska, Andrzej Majewski ... 147

5.1. **Ogólna teoria systemowa** ... 148
5.2. **Terapia systemowa** ... 149
5.3. **Indywidualizacja percepcji i konstrukcji mózgu oraz ich konsekwencje w wychowaniu i terapii** ... 150
5.4. **Różnice pomiędzy terapią systemową a linearno-przyczynowymi koncepcjami terapeutycznymi na przykładzie terapii integracji sensorycznej** ... 159
5.5. **Podsumowanie** ... 162

6. Podstawowe zasady psychomotoryki *empowermentu*
Jolanta Majewska, Andrzej Majewski ... 165

6.1. **Rozważania ogólne** ... 165
6.2. **Nieprawidłowość, zaburzenie czy opóźnienie? – przykład praktyczny** ... 169
6.3. **Obraz człowieka w koncepcji *empowermentu*** ... 172
6.4. **Relacja pomiędzy podopiecznym a psychomotorykiem jako warunek efektywności procesu wspierania** ... 175
6.5. **Wpływ obrazu człowieka na praktyczne metody *empowermentu*** ... 176

7. Podstawy praktyki psychomotoryki *empowermentu*
Jolanta Majewska, Andrzej Majewski ... 179

7.1. **Uwagi wstępne** ... 179
7.2. **Obszary wspierania w *empowermencie*** ... 181

7.3. **Formy zajęć psychomotorycznych w psychomotoryce *empowermentu*** ... 185
7.4. **Sporty terenowe skoncentrowane na pedagogice przeżyć jako narzędzia *empowermentu*** ... 186
7.5. **Praktyczne przykłady psychomotoryki *empowermentu*** ... 189
7.6. **Aranżacja psychomotoryczna** ... 210
7.7. **Uczenie się poprzez ruch – przedmioty szkolne** ... 214

8. Integracja sensoryczna – doświadczenia polskie (konteksty teoretyczno-praktyczne)
Anna Parakiewicz, Marzenna Zaorska ... 219

8.1. **Rys historyczny** ... 219
Marzenna Zaorska
8.2. **Zakładane strategie rozwoju i oczekiwania wobec metody integracji sensorycznej** ... 228
Marzenna Zaorska
8.3. **Refleksje teoretyczno-praktyczne** ... 232
Anna Parakiewicz
8.4. **„Plusy i minusy”** ... 250
Anna Parakiewicz
8.5. **Wybrane indywidualne przypadki w perspektywie efektywności metody integracji sensorycznej – dyskurs ewaluacyjny** ... 251
Anna Parakiewicz
8.5.1. **Piotr** ... 253
8.5.2. **Jakub** ... 258
8.5.3. **Katarzyna** ... 261
8.5.4. **Mateusz** ... 266
8.5.5. **Analiza efektów podjętych działań** ... 270
8.6. **Perspektywy rozwoju** ... 275
Marzenna Zaorska

Zakończenie ... 279

Bibliografia ... 283

Wstęp

Każdy człowiek, każda istota ludzka potrzebuje wyjątkowej uwagi i szczególnego zrozumienia dla swojej indywidualności, niepowtarzalności oraz prawa do bycia sobą. Aby jednak tak się stało wymagane jest zrozumienie tej niepowtarzalności ze strony otoczenia, najbliższych, i siebie samego, akceptacja ludzkiego *sacrum* oraz uzasadnienia dla inności. Jeśli jednak prawo do bycia sobą osób uznanych za pełnosprawne i zdrowe generalnie nie budzi, z punktu widzenia społecznego ogółu, jakichś uzasadnionych wątpliwości, to sytuacja ulega diametralnej zmianie w okolicznościach istnienia mniej lub bardziej poważnych zaburzeń rozwojowych czy niepełnosprawności. Dlatego właśnie takie osoby wymagają podejścia wieloaspektowego, holistycznego, przełamującego ograniczenia standardowych interpretacji, stereotypy myślenia w rzeczywistej identyfikacji doświadczanych problemów, ich konsekwencji oraz wpływu na drogę życiową. Wobec osób wykazujących różnorodne ograniczenia rozwojowo-funkcjonalne współczesna nauka, wypracowany system wsparcia społecznego, struktury pomocowe stworzyły zróżnicowane, chociaż niestety bardzo uogólnione i sformalizowane systemy działań specjalnych i specjalistycznych, które nie zawsze uwzględniają inność i osobową indywidualność takich osób. Podobnie jest z proponowanymi metodami terapii, częstokroć stosowanymi automatycznie, wycinkowo, fragmentarycznie, w oderwaniu od powiązania trudności doświadczanych przez ludzi z determinantami natury wewnętrznej, zewnętrznej oraz wpływu tych determinantów na siebie wza-

jemnie oraz człowieka w jego wielowymiarowym istnieniu. Stąd mając na względzie wskazane okoliczności w treści niniejszego opracowania dokonano stosunkowo krytycznej, ale też równocześnie refleksyjnej analizy niezwykle popularnej w aktualnie realizowanych działaniach terapeutycznych metody integracji sensorycznej (IS) oraz zaproponowano alternatywne, autorskie podejście do takich działań w oparciu o osiągnięcia współczesnej nauki, w tym zasadniczo nauk medycznych, społecznych i humanistycznych. Zostało ono opisane w kategoriach możliwości proponowanej jako psychomotoryka empowermentu (PE), bez narzucania sugestii o potrzebie jego stosowania w każdej sytuacji oraz jako jedynego i jedynie właściwego rozwiązania.

Opracowanie posiada charakter teoretyczny i praktyczny, jest efektem współpracy pomiędzy jego autorami oraz współpracy międzynarodowej. Dwóch autorów bowiem pracuje w Niemczech i tam lokuje swoją aktywność terapeutyczną – Jolanta Majewska i Andrzej Majewski, kolejnych dwóch – Anna Parakiewicz i Marzenna Zaorska – to przedstawicielki Polski. Dana praca, będąca wymiernym rezultatem naukowej i praktycznej polsko-niemieckiej współpracy, składa się aż z ośmiu rozdziałów. Siedem rozdziałów zostało przygotowanych przez Jolantę i Andrzeja Majewskich, jeden przez Annę Parakiewicz i Marzennę Zaorską. W rozdziale pierwszym zasygnalizowano istotę psychomotoryki i integracji sensorycznej (IS) w wymiarze teoretyczno-praktycznym, podano ich podstawy teoretyczne oraz przeniesienie na działania praktyczne. W rozdziale drugim opisano kwestie terapii rodzinnej w korelacji z rozwojem indywidualnym i społecznym człowieka. Tam też, z różnych punktów widzenia, przeanalizowano problemy rozwojowe na konkretnym indywidualnym przypadku (Dominika), wkomponowując je w diagnostyczno-terapeutyczną perspektywę. W rozdziale trzecim podjęto próbę odpowiedzi na pytanie o to, czym jest i jak można rozumieć normalność nie tylko w ujęciu ogólnym, ale także w translacji na kwestie terapii. Rozdział czwarty prezentuje powiązania pomiędzy terapią sensoryczną a wybranymi dyscyplinami nauki: psychologią, medycyną, pedagogiką w transgresji teoretycznej oraz praktycznej. Rozdział piąty z kolei eksponuje dylemat podejścia systemowo-konstruktywistycznego w procesie wychowania i w terapii ruchowej, natomiast rozdziały szósty i siódmy – nadrzędne zasady psychomotoryki *empowermentu* (PE) oraz argumenty praktyczne związane z istotą, ukierunkowaniem i oczekiwanymi rezultatami psychomotoryki *empowermentu*. Rozdział ósmy – ostatni – prezentuje metodę integracji sensorycznej w Polsce w korelacie historycznym, dominujących założeń, oczekiwań co do pożądanych efektów, przyszłościowym. Ponadto, na

podstawie opisu wybranych indywidualnych przypadków, pokazuje praktyczne zastosowanie IS w pracy z dziećmi doświadczającymi konsekwencji różnorodnych problemów rozwojowych.

Niniejsze opracowanie jest skierowane do specjalistów (terapeutów, pedagogów, psychologów i innych) zajmujących się terapią, edukacją, rehabilitacją, wspomaganiem rozwoju osób z zaburzeniami rozwojowymi, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, studentów pedagogiki, pedagogiki specjalnej, psychologii, terapii zajęciowej, ewentualnie rodziców mających dzieci z problemami w rozwoju psychofizycznym i w społecznym funkcjonowaniu oraz wszystkich zainteresowanych eksplorowaną tematyką. Autorzy książki żywią nadzieję, że ukierunkuje ona czytelników na refleksje na temat niejednoznacznych uwarunkowań oraz prawidłowości determinujących każde ludzkie życie oraz niezbywalne prawo każdego człowieka do własnej drogi życiowej i bycia sobą w każdej sytuacji i każdych okolicznościach.

Jolanta Majewska, Andrzej Majewski
Anna Parakiewicz, Marzenna Zaorska